

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 40— K
pol leta 20— "
četrt leta 10— "
posamezna številka po 80 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznaki je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznaki sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Učiteljski kongres v Beogradu določen za 18. julij!

Vodstvo Zaveze je prejelo iz Beograda to-le brzojavko: Kongres učiteljstva odložen za 18. julij. To je skrajni rok. Odlaganja ne more više biti. Predsednik: Dim. Sokolović.

Učiteljsko združenje v Beogradu je bilo prvotno sklenilo, da se vrši kongres dne 23. maja t. l. na binkočno nedeljo. Toda v tem času bi se moglo le majhno število učiteljstva iz daljnih pokrajin naše kraljevine udeležiti kongresa. Zato so vse organizacije posredovale, da se kongres preloži, kar se je tudi zgodilo.

Kongres se bo torej neprekinjeno vršil dne 18. julija 1920. Na nas je sedaj, tovariši in tovarišice, da bo udeležba iz Slovenije kar najmnogobrojnejša. Agitacija za to se mora takoj pričeti. Okrajna učiteljska društva naj skličejo čimprej društvena zborovanja, na katerih naj se posvetujejo, kako omogočiti častno udeležbo. Vsako društvo mora biti dobro zastopano one dni v Beogradu! Tudi vodstvo Zaveze bo delovalo na to, da preskrbi udeležnikom če ne brezplačno, pa vsaj znižano vožnjo po železnicah in ceno prenočišča v Beogradu.

Tovariši, tovarišice, takoj na delo, na marljivo delo!

Vodstvo Zaveze:

Blagajnik: Predsednik: Tajnik:
Fr. Luznar. L. Jelenc. Vil. Rus.

Nove gmotne zahteve javnih nameščencev.

Dne 16. aprila se je vršil ob 8. zvečer v veliki dvorani „Uniona“ shod javnih nameščencev v zadevi gmotnega položaja in nove regulacije prejemkov. Dvorana je bila nabito polna, shoda se je udeležilo tudi učiteljstvo ljubljansko in bližnje okolice skoro polnoštevilno. Govorniki: gg. Lilleg, Vojska, Reisner, Urbančič, Tavčar so z ostrimi besedami bičali vladu, ki ne stori ničesar proti vedno naraščajoči draginji. Javni nameščenci so tako prisiljeni staviti zopet nove zahteve: in sicer naj se novembarske plače lanskega leta v kronah stavijo al pari z dinarji.

Zahteve organizacije javnih nameščencev, ki se jih je stavilo vladi, so sledeče:

1. Vsak javni uslužbenec ima z veljavnostjo od 1. aprila prejemati najmanj službene prejemke v izmeri današnjim draginjskim razmeram odgovarjajočega ekstenzija minima. Priznavamo upravičene razmere diferenciranja službenih prejemkov po kvalificirani strokovni službi in službeni dobi.

2. Zahtevamo odmero službenih prejemkov na podlagi razmerja, kakor je bilo 1. novembra.

3. Zahtevamo, da se prejemki od 1. aprila določijo v razmerju 4:1 K prejemkom od 1. novembra 1919.

4. Zahtevamo, da se upokojujencem prizna pravica do polnih pokojninskih prejemkov neglede na to, ali imajo privatni zaslužek ali ne.

5. Zahtevamo, da dobi vsak upokojenec pokojnino v enaki odstotni meri od sedanjih prejemkov aktivnega uslužbenca njegovega čina, kakor je to bilo pred nastopom draginjske doklade.

6. Zahtevamo, da se vsem našim zahtevam čimprej ugotovi, najkasneje pa do 15. maja t. l.

7. Zahtevamo enkratni nabavni prispevek, in sicer za neoženjene oziroma ne-omozene 2000 K, za rodbine pa 4000 K.

Ker ima učiteljstvo že dinarske plače, je podal v imenu „Zaveze jugoslovanskega učiteljstva“, ki je celotno včlanjeno v osrednji organizaciji javnih nameščencev, predsednik tovariš Jelenc nastopno

izjavo:

Učiteljstvo, organizirano v „Zavezi jugoslovanskega učiteljstva“ v Ljubljani, se solidarno pridružuje izjavam ostalega državnega uradništva in izjavlja:

1. da vztraja na svoji načelni zahtevi, da se uvrsti v pragmatiko ostalega državnega uradništva z analogno t. j. dovršeno srednjošolsko izobrazbo;

2. da zahteva, dokler se to parlamentarnim putem ne izvede, povišek k dose- danjem prejemkom v obliki draginjskih doklad, s katerimi se popolnoma zjednači z vsakokratnimi prejemki ostalega državnega uradništva z isto izobrazbo, isto službeno dobo in istim številom družinskih članov;

3. za meščansko-šolsko in strokovno učiteljstvo je računati prejemke za en činovni razred višje;

čajem, ki nam lahko služijo za merilo komponistovih zmožnosti.

Modern kvartet zahteva od proizvajalcev veliko tehnično potenco in absolutno razumevanje skladbe. Vsak mora biti popolnoma samostojen umetnik, ki je zmožen brez dirigenta pravilno tolmačiti intencije skladateljeve. To moramo imeti pred očmi, ako hočemo primerno oceniti delo g. primarija in ostalih članov kvarteta. Najbolj pa moramo biti hvaležni g. Ziki za inicijativo, da je oživel zopet komorno glasbo, ki je s Talichom menda popolnoma izgubila iz naše koncertne dvorane.

Od obeh kvartetov vzporeda je najboljši Dvořakov F-dur kvartet, ki ga prištevamo med najpopolnejša dela kvartetne literature. Posebno prvi stavek je radi svoje tematike in polifonije pravi bisser. Čajkovskega kvartet je, akoravno tudi prvovrsten, vendar bolj mehke in ne tako karakteristične kakor Dvořakov. In terpretirana sta bila oba izborna. Malo medel se mi je zdel prvi stavek D-dur in Finale F-dur kvarteta. Ostali stavki so bili jako dobro proizvajani — naravnost

4. Sorazmerno z vsakovrstnimi poviški aktivnega učiteljstva se imajo zvišati prejemki tudi upokojujencem.

Vladi se je stavil termin do 15. maja. Povišek naj se uveljavi od 1. aprila nadalje.

L. JELENC:

Jezijo se . . .

Odbor Slomškove zveze je objavil v svojem glasilu „Slovencu“ dolgovestno poslanico vsem podružnicam in okrajnim učiteljskim društvom v Sloveniji. Na široko so vrgli svoje mreže in nadejajo se bogatega lova. V naše strnjene vrste so posegli in kal razdora hočejo vreči med nas. Naša okrajna učiteljska društva so zavedna dovolj, da vedo sama brez pomoči odbora Slomškove zveze najti pravo pot in ukreniti ono, kar ima biti v korist in blaginjo učiteljskemu stanu in napredku šole.

Ker pa odbor Slomškove zveze v političnem svojem glasilu objavlja stvari, ki ne odgovarjajo resnici in v svoji neorientiranosti potvarja dejstva, hočem razmere med našo Zavezo in Slomškovo zvezo pojasniti v kratkih besedah.

Torej učiteljski svet! Tu se je ustanovil, da bi na skupnih sestankih razpravljali o obče učiteljskih vprašanjih. Bili smo mnemja, da je to mogoče. Toda komaj smo imeli dve seji, smo se že uverili, da člani učiteljskega sveta, ki jih je Slomškova zveza poslala v ta odbor, deloma ne smatrajo te institucije za resno, deloma pa hočejo porabiti te sestance v to, da se točno informirajo o vseh naših namerah, ukrepih in sklepih, skratka, da bi bili informirani o vsem našem delovanju in nas tako lažje posnemali, saj itak hodijo v vsem svojem delovanju za nami in nas posnemajo. Sklepov, ki so se storili na teh dveh sejah učiteljskega sveta, se niso držali, in so v nasprotnem smislu za hrbtom istega pošiljali vloge na po-verjeništvu za uk in bogočastje. Tajnik, ki je bil vzet iz njih srede, ni spisal nobenega zapisnika in rekel predsedniku, ki ga je zahteval od njega, da je pač nekaj sestavil, pa vrgel vse skupaj v peč. Videli smo in spoznali, da smo se prenačili z ustanovitvijo učiteljskega sveta, ki se ni bil ustanovil na pobudo Slomškove zveze,

kar napak trdi odbor: misel je bila izšla iz upravnega odbora naše Zaveze. To omenim samo mimogrede.

Odbor Slomškove zveze je posebno ponosen in polaga veliko važnost na resolucijo, ki so jo sprejele podružnice Slomškove zveze in nekatera naša okrajna učiteljska društva, na resolucijo, ki govori in z veliko vneto nagovarja na ustanovitev skupnega stanovskega učiteljskega združenja v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Meni pa se vidijo te resolucije čisto nepotrebne. Že takrat, ko so jih z velikim navdušenjem sprejemali na zborovanjih je bila ustanovitev naše stanovske osrednje organizacije gotova stvar. Združenje je že tako rekoč ustanovljeno. Gre samo za čas, kdaj se to javno na slavnostnem zborovanju izreče, ali dne 23. maja t. l. kakor žele naši tovariši v Beogradu, ali kakor zahtevajo druge organizacije v mesecu juliju ali avgustu zavoljo lažje in večje udeležbe od naše strani.* Res je pa tudi, da Slomškova zveza kot taka ne more vstopiti v združenje in to iz enostavnega vzroka, ker so podlaga snujoči se organizacije okrajna učiteljska društva in ne učiteljske zveze. Tisti člani Slomškove zveze, ki bodo hoteli biti člani našega stanovskega združenja, bodo morali pristopiti k okrajnim učiteljskim društvom, v nasprotnem slučaju bodo ostali izven združenja. Nikakor se pa s tem ustanovitev ne prepreči, kakor mislijo nekateri naši tovariši. Dalje se pritožuje odbor Slomškove zveze nad tem, da nismo hoteli poslati zastopnikov, s katerim bi bilo možno sestaviti pogoje za ustanovitev strokovne organizacije. Čemu sestavljati pogoje za ustanovitev korporacije, ki je že ustanovljena? Saj so se obrnili preko Zaveze v Beograd po informacije. Drugačnih navodil pa jim tudi beograjski tovariši ne morejo dati, nego sem jih napisal v gornjih vrsticah. Torej v okrajna učiteljska društva!

Odbor Slomškove zveze menda res misli, da je v svoji poslanici napisal zgodovino ustanavljanja naše osrednje orga-

* Kakor je razvidno iz brzojavke, priobčene v današnji številki našega lista, se vrši učiteljski kongres v Beogradu definitivno dne 18. julija t. l. Opom. ured.

LISTEK.

I. komorni večer godalnega kvarteta Zika.

(R. Zika: I. gosli, K. Sancin: II. gosli, L. Černv: viola, I. Zika: čelo; s sodelovanjem prof. J. Ravnika: klavir.)

Komorna glasba spada med najlepše, kar nam nudi instrumentalna glasba. Prvotno je služila le za domačo zabavo skladateljev ali pa se je proizvajala v ožjem krogu ljubiteljev glasbe. Od števila proizvajalcev je bila odvisna navadno tudi skladba sama, tako da je potreba pravzaprav povzročila pester zasedbe, ki jih nahajamo v tej vrsti glasbe (kvartet, trio itd. itd.) Najbolj se je priljubil godalni kvartet in to kot najpopolnejši zastopnik komorne glasbe. Udomačil se je polegoma na vseh koncertnih odrih: s tem je sicer pridobil na ugledu, izgubil pa na čaru intimnosti, ki ga je imel prej. Iz dvodelne pesmi in skromne sonate so postali kvarteti mogočne skladbe s sinfoničnimi zna-

mojstersko pa Andante (D-dur) in Lento (F-dur), ki so se odlikovali posebno po finem niansiranju in preciznem igranju. Majhen nedostatek je bil v tem, da ni bilo popolnega ravnotežja med I. violino in čelom na eni in med II. violino in viololo na drugi strani. (Ton drugih dveh je bil polnejši.) Na kvar tonu je bila tu pa tam uporaba umetnih potez loka: *piccata* (*santillé*) in neke vrste *picchiet-tatu*. V kvartetu, pri tem majhnem številu sodelujočih, se morajo rabiti kolikor mogoče zvočne poteze. *Santillé* ne bi smel biti tako sekan in suh, ampak sočnejši. Ker so ga mestoma vsi štirje enakega uporabljali, mislim, da je bilo namenoma. To je dalo tudi Finalu Dvořakovega kvarteta premalo moči, ki je bil drugače kot celota brilantno proizvajan.

Izborna je bila prednašana tudi Sindingova Serenada za 2 gosli (R. Zika, Sancin) in klavir (prof. Ravnik). Kakor lep, ne vsiljiv glas čela, se je vpeljal med kontrapunktirajoča glasova violin, klavirski part. Občudovati sem moral nepri-silleno, tematično in tehnično dovršeno igranje g. prof. Ravnika. Noben motiv

tudi naimaniši ni ostal zanemaren in vendar ni bil klavir nikjer vsiljiv, tudi ne preglasen, kakor se to večkrat dogaja.

Uspeh večera je bil popoln, tako, da je moral kvartet vsled zaslužnega, ne nehajočega aplavza dodati še eno skladbo. Občinstvo je tudi razumelo pomen komorne večera, zato ga je posetilo v nenavadno velikem številu. (Želeli bi, da bi se prihodnji, ki bo kakor upamo kmalu sledil prvemu, ne vršil več v dvorani Nar. doma. Ako mora že slavna poštna uprava, rekvirirati Filharmonično dvorano za starega avstrijskega šimelna — saj ni menda razen starih recepisov nič pametnega tam spravljene — bi bilo umestneje, da bi se vršil koncert v Unijonski dvorani. Dvorana Nar. doma je premalo akustična in oder, ki tam stoji, več škodi kakor koristi, ker ji odvzame resonanco zadnje stene in stroga nad njim.)

Ado Gg.

Vsak Jugoslovan mora biti član „Jugoslovanske Matice!“

nizacije. Ne, ni zgodovina to, potvorba dejstev je, ki kaže kako slabo je o vsem tem informiran odbor Slomškove zveze! Najbolj pa kaže to s tem, da v svoji zlobnosti trdi, da hoče vodstvo Zaveze vprašanje ustanovitve združenja spraviti s sveta, tisto vodstvo, katerega člani imajo mnogo zasluga, da se je združenje ustanovilo. Vaš poskus, tovariši v Slomškovi zvezi, ki ga nameravate s svojo poslanico, bo samo udarec v vodo. Podobni ste svetopisemskim devicam, ki so zamudile svoje živine. Prepozno in zamudeno!

Pristopite k „Jugoslavanski Matici!“

DR. P. STRMŠEK:

O predlaganem učnem načrtu za slovenščino na naših srednjih šolah.

Šolska oblast je razposlala strokovnim učiteljem učni načrt za slovenščino, da izrečejo svoje mnenje, na kar bo poverjenosti načrt odobril. Želim se tukaj dotakniti dveh načelnih vprašanj:

I.

Načrt, kakršnega imamo v rokah, stoji na strogo slovenskem stališču. Tega ne spremeni niti ozir na »najvažnejše pojave srbohrvaškega in po možnosti tudi svetovnega slovenstva«. Načrt prezre, da odslej slovenščina ni več samo predmet, temveč tudi edini učni jezik. Učitelj slovenščine mora tolnačiti poleg slovenske slovnice in slovenskega slovnega tudi razvoj tujih književnosti. Če se to ne bo zgodilo, se bo naš duševni horizont zožil v novi domovini, akoravno te naloge tudi nemščina ni vršila docela. Očetje avstrijskih učnih načrtov so smatrali nemščino za cvet svetovnega slovnega in se ozirali le na Shakespearea ter semtertje na Danteja, Milana, Molliera, Rousseauja, Byrona in Zolata. Vsi drugi, posebno pa Rusi, so jim bili tuji. Ker v tem ne smemo slediti nemškemu načrtu, je treba, da se že v načrtu odloči najmanj en tečaj v ta namen, da se govori o razvoju tujih slovnosti: nemškega, francoskega, laškega, češkega, ruskega, poljskega, pa tudi španskega in nordijskega. Ker ne gre toliko za imena ali celo za letnice, je treba podajati povsod kratko vsebino najboljših del, da se tako morejo razbrati glavne misli in smeri. Kolikor je treba, naj se doda privatno čitanje originalov in dobrih prevodov.

Najpripravejši čas za to je prvi tečaj zadnjega leta, da se na tak način poglobi razumevanje jugoslavanskega slovnega, ki ga je v drugem tečaju itak ponavljati za zrelostni izpit.

Dalje pa je treba pojasniti tudi vprašanje srbohrvaščine. Učni načrt se ne ozira ne na slovnico in ne na slovnost srbohrvaško; iz tega se da sklepati, da naj ostane srbohrvaščina predmet zase. Temu pa moramo odločno oporekati.

Najidealneje bi seveda bilo, da bi bili slovenščina in srbohrvaščina združeni v eni roki: pa kaj, saj večkrat slišimo, da sta komaj dva Slovence, ki govorita čisto srbohrvaščino; vsi drugi pa le neko mešanico. Zato je tudi treba, da ostane hrvaščina kot jezik, kjer je le količinski pomanjkljivost, v rokah rojenega Hrvat: slovnost pa se ne sme nikdar ločiti od slovenskega. Prej je mogoče deliti domovnost v zgodovino Slovencev, Hrvatov in Srbov; v kulturnem oziru pa so bili stiki ves čas tako ozki, da jih ne gre sedaj umetnim potom ločiti. Le pomislimo na mogočni vpliv Ciril-Metodovega dela, na dobo reformacije, ko je skušal Ungrad poluteraniti vse Jugoslovane, na protireformatorje, ki so ustvarili književnost v Bosni, prosvetljeno dobo, ki je vzbudila slavonsko knjigo in znova poživila srbsko književnost: vse samo sile, ki so ravno tako mogočno vplivale na slovensko književnost. Kako je mogoče tolnačiti Prešeren-Vrazovo nasprotje, a prepuščati ilirizem tovarišu Hrvat? Ali naj mar oba učitelja ponavljata isto snov, vsak iz svojega vidika in tako sedaj raztrgata ono, kar nam je bilo skupno vključno mogočnim, a nam sovražnim političnim silam?

Jugoslavanska kulturna povestnica naj pride kot en predmet v šesti in sedmi razred naših gimnazij (na drugih šolah sorazmerno) s štirimi tedenskimi urami, da bo mogoče najvažnejša dela tudi v šoli obravnavati. Učna uprava naj skrbi za dobre in bogate čitanke, potem pa za cenene izdaje naših najboljših del. Učitelji slovenščine se bodo gotovo z veseljem lotili študija srbohrvaške književnosti, pa tudi svetovne literature, saj se

bodo zavedali, da uče nekaj celotnega in ne samo nekaj ozko omejenega, kar bi bila slovenščina po predloženem učnem načrtu. Učni načrt naj nam poda potrebna navodila in naj nam odmeri zadostno številno ur.

V Srbiji in pri nas.

V predzadnji številki »Učit. Tovarisa« smo čitali, na kaj se vse ozira srbska naučna uprava pri podelitvi raznih učiteljskih mest. Prošilec mora odgovoriti na 20 vprašanj. Znano je, da se vrlo upošteva tam delo na književnem polju in kulturno delo izven šole. Kako pa pri nas? Pri nas pa v prvi vrsti protekcija in sorodstvo. Naš višji šolski svet se na kako izvenšolsko delo jako malo ali pa celo nič ne ozira. Ne razume tega, da je učitelj ki je vaju izvenšolskega, kulturnega dela, ki posveča ves svoj prosti čas svetemu narodu, tudi v šoli delaven in marljiv. Ljubši mu je učitelj, ki hodi samo radi tega v šolo, da potegne prvega svojega plačo, ljubši oni, ki misli le na posteljo in svoj želodec. Gospodje! Kdor ni dela vaju zunaj šole, ta tudi v šoli ne dela ali kdor se boji izvenšolskega dela, temu tudi šola ne diši.

Ako pa pridemo tako daleč, da se bodo zapostavljali naši najboljši tovariši, tovariši, ki delujejo že leta in leta, nekateri celo svoje življenje za blagor, napredek in procvit naroda, potem žalostna nam inajka! Potem se bo pač vsakdo stokrat premislil posvečati svoj prosti čas izvenšolskemu delu. Učitelj ne sme biti samo učitelj in vzgojitelj mladine, ampak tudi naroda. Le takega si predstavljamo za pravega in zavednega slovenskega učitelja. Mnogokrat se sliši, da nima vsak talenta in veselja za izvenšolsko delo. Nerazumljivo pa nam postane potem vprašanje, kako naj imajo dotični zmožnost in veselje za uspešno delo v šoli. Zato pravimo in to je naša trdna prepričanje, da se le temuhom ne ljubi delati naj si bo potem že v šoli ali izven šole.

Take parasite, ki hočejo delavnim in zmožnim učiteljem odjedati boljše mesta, moramo imeti stalno v evidenci, in dolžnost je naše organizacije, da posveča v tej smeri največjo pazljivost in pozornost. To je korupcija, proti kateri se mora boriti organizacija z vsemi sredstvi. To je v prvi vrsti nujno in potrebno, potem pride še drugo.

Srbsko učiteljstvo je vzgajilo svoj narod tako v šoli, kakor izven šole. To delo srbskega učitelja je prineslo srbskemu narodu svetovno slavo in svobodo, ovenčano z uspehi, kakršnih ne pozna svetovna zgodovina. To pa zna in ve ceniti srbska naučna uprava.

Sramotno je tudi za naš stan, da hočejo nekateri neznajčežji odjedati razna učiteljska, zlasti pa nadučiteljska mesta na ta način, da se vrinejo na kako šolo, na kateri deluje kak tovariš celo vrsto let in o katerem se ve, da radi tega reflektira na ono mesto. Ker je mogoče nekoliko starejši, pa si misli: Jaz sem starejši, vpoštevati me bodo morali.

Takih slučajev je v zadnjem času več in nas le veseli, da se višji šolski svet ni vsedel povsod na te limanice.

Učiteljski zastopniki bodo morali izvajati strogo kontrolo, ako hočemo, da se našega učiteljstva ne polasti letargija in mlačnost. Zahtevamo na vodilnih mestih delavnih in miselnih tovarišev, ne pa zaspancev. To mora imeti pred očmi tudi najvišja šolska oblast v deželi, zavedajoč se važnosti vsestranskega delavnega učiteljstva za osvoboditev naše neodrešene domovine.

Le v tej smeri leži spas in bodočnost našega stanu in našega naroda. I. J.

ZIHER:

Iz življenja upokojenega učitelja.

Bil je sin vdove in pet let star, ko mu je umrl oče. S pomočjo blagih dobrotnikov, se mu je posrečilo dovršiti spodnjo realno in učiteljsko v Mariboru. Navdušen in vesel je vstopil v učiteljski stan. Učiteljval je nad 44 let, od teh 41 na eni in isti šoli. Deloval je uspešno. Njegov šolski vrt, da si neugodno ležeč, je bil izboren; radi so ga prišli ogledovat tovariši, a tudi lajki. Okoli šolskega poslopja je nasadil sadna drevesa, zid so kinčale marelice in vinska trta. Tovarišem je dal cepike žlahtnih dreves in sadik raznega grmičja brezplačno, ravnotako sadna drevesca iz šole izstopivšim učencem v spomin, nad tisoč dreves pa revnim posestnikom. Podarjeni so mu radi pripovedovali po mnogih letih, da jim rode drevesa krasen sad, katerega prodajajo po lepi ceni. Učence je poučeval v cepljenju

dreves in trti; dečki, ki so se naučili, so hodili cepiti trte v sosedne kraje ter siza-sluzili lep denar. Ednajst pisemenih polhval in priznanj je dobil za to delovanje od šolskih oblastnih. Da si službojoč v najdražjem kraju celega okraja, je bil upokojen po 3. plači razredu, kajti nadzornik-renegat mu ni bil naklonjen zaradi njegove narodnosti in pa zaradi njegovega neupogljivega filnika. Imel je sedem otrok. Kdor pozna 3. plačilni razred, si lahko predloči, kako težka je bila »stanu primerna« vzgoja in šolanje in to tembolj, ker ni imel nobenega privatnega premoženja. Pa vzgajal jih je vendar in kakor še sedaj rad s ponosom naglašja, vzgajal jih je v narodnem duhu torej za narod in za državo. Ko pa je začel slabeti, šel je v pokoj. Pokojnino je dobil nakazano iz Gradca 295 K mesečno, katero je pozneje višji šolski svet v Ljubljani zvišal na 425 K. Draginskih doklad ima 300 K, toraj skupaj 725 K, čitaj: sedemsto petindvajset kron! Star je čez 70 let, žena precej nad 60; potrebujejo slabotnežinid streljivo. Streljivo, mora dobiti razven plače tudi jesti in to pri tej grozni draginji! Obleka gre h koncu in obutev je raztrgana. Pomislite, ljudje božji, na kak način si bode ta reveža to nabavila.

Bolezen potrkla tudi zelo rada pri starih ljudeh, pa zdravnik je za upokojenca predlagal ravnotako zdravlila. Zdravilo proti pljučnemu kataru, ki je stalo pred 6imi leti nekaj žez eno krono, stane sedaj 16 K 80 vin. Bivši dež. šol. nadzornik Linhard je nekaj nahlupil bolehavega učitelja, ki ga je prosil, da bi mu posredoval za denarno podporo: »Ein Landelrer braucht keinen Arzt und keine Apotheke, er soll sich mit Hausmitteln behelfen.« Potožil se mi je tovariš, da ima bolane oči. Svetovali smo mu, naj gre v Ljubljano k specialistu. Z mesečnimi 700 K si tega ne more privoščiti in če tudi mora oslepeti. Na mesec marec se je ta družinica veselila, ker bilo je čitati, da bodo draginske doklade zvišane tudi upokojencem. Sklenila je, da si bode s priboljškom nabavila podplate za slabo obuvalo. Pa kako žalostno presenečenje! Prišla je nakaznica glaseča se samo na 701 K, 24 K se je odtgnilo kot dohodninski davek. Rekel mi je dotičnik ves potrt, da si želi samo še skorajšnje smrti. Znanje so mi tudi druge obitelji učit. upokojencev, ki v pravem pomenu besede stradajo in zmružejo. Ako primerjamo draginske doklade železničarjev in orožnikov z onimi učiteljev upokojencev, se nam lasje ježijo. Prvi imajo 800 do 1500 K mesečnih doklad, zadnji pa 300 K. Pa kaj hočejo? Štrikati ne morejo, a država jih spleh ne potrebuje! Upokojenim učiteljem se godi kakor prevžitkarjem, kateri imajo nehvaležne naslednike.

Vsak stan deluje, da se preživi. Obrtniki in trgovci morajo gledati, da si kaj prigospodarijo za starost. Vsak stan ima dolžnosti napram državi. Kakor posameznik ne more več delati, gre v pokoj. Država in narod nimata več pozneje od njega koristi za občni blagor. Drugače pa je pri učitelstvu! Učitelj, ki je uspešno deloval več desetletij, ni koristil državi in narodu samo za čas svojega službovanja! Še po njegovej smrti govori ljudstvo o njem in pripoveduje, česa se je pri njem naučilo in za kaj mu je hvaležno. In to velja za vse učitelje, torej ne samo osnovnih, ampak tudi srednjih, visokih in drugih šol. In ti, ki so vse svoje moči izčrpali za narod in državo, morajo kot upokojenci trpeti pomanjkanje! Po smrti takih revežev se čita med drugim v časopisih, da je N. N. dolgo let poučeval z najboljšimi uspehi in da je s tolikimi leti šel v »zaslužni« pokoj. V zaslužni pokoj? Ali je zaslužil tak pokoj, da je moral radi pomanjkanja v prezgodnji grob? Jugoslavi! Tudi učitelji-vkopojeanci so pomagali tebi graditi! Usmili se jih, bodi jim pravica, olajšaj jim zadnje dneve njihovega življenja!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

+ Razglas. Po sklepu upravnega odbora Zaveze z dne 1. aprila t. l. se bo vršilo letošnje zborovanje Zavezine delegacije v prvi polovici meseca septembra v Celju. Okrajna učiteljska društva morajo že sedaj skrbeti, da izvolijo za to zborovanje svoje delegate. (Po § 7. lit. e.) odpošlje vsak Zavezin član (§ 4.) na Zavezino delegacijsko zborovanje vse predseidnike, odnosno od teh določene namestnike, vsem posameznim deželnim organizacijam (zvezam) včlanjenim društev. Vrhutega izvoli vsako teh društev do 50 članov po 1 delegatu, s 50 do 100 članov po 2 delegatu, s 100 do 200 članov po 3 delegate itd. Vsakemu delegatu se izvoli namestnik. Vsak delegat je dolžan

udeležiti se delegacijskega zborovanja. Zgoraj imenovan § 4. se glasi: »Zavezni lahko pristopijo vse deželne zveze učiteljskih društev; kjer takih zvez ni, pa učiteljska društva«.

Tovariše predseidnike Zavezinih društev prosimo, da postavijo na dnevni red prihodnjega društvenega zborovanja volitev delegatov, izvoljene delegate prijavite takoj vodstvu Zaveze.

Obenem pozivljamo vse svoje članstvo, da ob pravem času prijavijo predloge in nasvete za delegacijsko zborovanje, da se morejo odseki posvetovati o njih in izdelati svoje poročilo.

To bo zadnje Zavezino zborovanje. Ta dan bo položila račun o svojem 33 letnem delovanju. Zato pričakujemo, da temu važnemu in pomembnemu zborovanju ne bodo prisostvovali le delegati, temveč da pohiti tiste dni v Celje mnogi učiteljstva iz vseh pokrajin Slovenije!

Vodstvo Zaveze:

Blagajnik: Predsednik: Tajnik:
Fr. Luznar. L. Jelenec. Vil. Rus.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za kranski šolski okraj zboruje dne 2. maja popoldne ob eni uri v Kranju v ljudskošolskem poslopju z naslednjim dnevnim redom: 1. Predsednikov pozdrav. 2. Tajnikovo poročilo. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Volitev odbora, pregledovalcev računov in delegatov za Zavezino zborovanje. 4. Slučajnosti. — Popoldne ob treh je skupna pevška vaja okrajnega učiteljskega s kranskim čitalniškim pevskim zborom. Pevke in pevci naj prinesejo note s seboj. Kdor ni navzoč pri tej generalni pevski vaji, ne more sodelovati pri določenih koncertih.

+ Izredni občni zbor Učiteljskega društva za kranski šolski okraj se je vršil ob številni udeležbi dne 20. marca v Kranju. Ker je bilo vabljeno na ta dan vse učiteljstvo okraja, se je udeležilo zborovanja tudi več članov Slomškove Zveze.

Predsednik Fr. Luznar naglašja v pozdravnem govoru, da je to zadnji poizkus zbližanja učiteljstva v enofno stanovsko organizacijo od strani Zavezinega društva.

O Uniji poroča podrobneje društveni tajnik V. Rus. S člani Slomškove zveze se je vnela po tem poročilu mestoma prav živahna debata. — Tovariš P. Lavrič (član Sl. Zv.) pravi, da se je Slomškova Zveza pogojno že izjavila za Unijo in da je tudi protestirala proti napadom, ki so izšli v »Domoljubu«. V »Slovencu« napadajo drugi in ne učiteljstvo. Želi, da bi bila tudi polemika pisava v Učiteljskem Tovaršu drugačna, ker le tako pridemo do ujedenja. — Tovarišica gospa Groznik-Pragerjeva je mnenja, da naj se vpoštevajo v skupni organizaciji vsi nazori, podcenjevanje se nasprotnika ne sme. Vseh dolžnost je, da se vpišemo v Unijo. — Tovariš J. Lapajne izjavlja, da je vseh nas v šoli isto delo, a krušno vprašanje je tudi skupno, najsi že pripadamo zunaj organizacije kateremkoli političnemu naziranju. Vse to dosežemo samo v Uniji, zato naj se Slomškova zveza tudi kot kulturno politično društvo ne vzdrži. — Društveni predsednik razjasni nekatere dvome, ki so nastali med debato. — Poročevalec V. Rus poudarja, da so smernice pravilom Unije že začrtane v Gangloven poročilu z zadnjega delegacijskega zborovanja. V enotni organizaciji se bodo reševala predvsem pravna in gmotna stanovska vprašanja, v katerih imamo vsi iste zahteve; zakaj politično naziranje ostane zunaj te nove edinstvene organizacije. Sklepno se sprejme soglasno in z odobravanjem poročevalčev predlog, da naj Učiteljski Tovariš do kongresa ne odgovarja na morebitne napade, pač pa naj jih zabeleži brez komentarja in brez protinapadov.

Obširno predavanje tovariša L. Kernea z naslovom »Misli in človek« je bilo krasno in ves čas izredno zanimivo, za kar je žel predavatelj vsestransko pohvalo in priznanje. Predsednikov predlog, da naj se objavi referat v Popotniku, je bil sprejet s pritrditvijo.

Pri slučajnostih se oglasi tovariš J. Lapajne in razpravlja o kaznih šolskih zamud. Želi, da se kaznjenci rubijo po uradnih osebah in ne od občine, ker bi imela šola na ta način pri ljudstvu več ugleda. Navzoča zastopnika učiteljstva v okrajnem šolskem svetu pojasnita, kako se tam določujejo kazni za neopravičene šolske zamude.

Popoldne se je vršila v čitalniških prostorih prva skupna pevška vaja za koncert, ki se priredi tekom pomladi v raznih krajih na korist Učiteljskemu konviktu.

+ Učiteljsko društvo za marenberški okraj zboruje dne 22. t. m. ob pol desetih v Vuhredu. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Predavanje dr. Pivka iz Maribora. 4. Slučajnosti. K polnoštevilni udeležbi vabi Mirko Lešnik, t. č. predsednik.

+ Zveza slov. učiteljev in učiteljic na bivšem Stajerskem je na svoji na

nizacije. Ne, ni zgodovina to, potvorba dejstev je, ki kaže kako slabo je o vsem tem informiran odbor Slomškove zveze! Najbolj pa kaže to s tem, da v svoji zlobnosti trdi, da hoče vodstvo Zaveze vprašanje ustanovitve združenja spraviti s sveta, tisto vodstvo, katerega člani imajo mnogo zasluga, da se je združenje ustanovilo. Vaš poskus, tovariši v Slomškovi zvezi, ki ga nameravate s svojo poslanico, bo samo udarec v vodo. Podobni ste svetopisemskim devicam, ki so zamudile svoje živine. Prepozno in zamudeno!

Pristopite k „Jugoslovanski Matici!“

DR. P. STRMŠEK:

O predlaganem učnem načrtu za slovenščino na naših srednjih šolah.

Šolska oblast je razposlala strokovnim učiteljem učni načrt za slovenščino, da izrečejo svoje mnenje, na kar bo poverjenosti načrt odobril. Želim se tukaj dotakniti dveh načelnih vprašanj:

I.

Načrt, kakršnega imamo v rokah, stoji na strogo slovenskem stališču. Tega ne spremeni niti ozir na »najvažnejše pojave srbohrvaškega in po možnosti tudi svetovnega slovenstva«. Načrt prezre, da odslej slovenščina ni več samo predmet, temveč tudi edini učni jezik. Učitelj slovenščine mora tolnačiti poleg slovenske slovnice in slovenskega slovnega tudi razvoj tujih književnosti. Če se to ne bo zgodilo, se bo naš duševni horizont zožil v novi domovini, akoravno te naloge tudi nemščina ni vršila docela. Očetje avstrijskih učnih načrtov so smatrali nemščino za cvet svetovnega slovnega in se ozirali le na Shakespearea ter semtertje na Danteja, Milana, Molliera, Rousseauja, Byrona in Zolata. Vsi drugi, posebno pa Rusi, so jim bili tuji. Ker v tem ne smemo slediti nemškemu načrtu, je treba, da se že v načrtu odloči najmanj en tečaj v ta namen, da se govori o razvoju tujih slovnosti: nemškega, francoskega, laškega, češkega, ruskega, poljskega, pa tudi španskega in nordijskega. Ker ne gre toliko za imena ali celo za letnice, je treba podajati povsod kratko vsebino najboljših del, da se tako morejo razbrati glavne misli in smeri. Kolikor je treba, naj se doda privatno čitanje originalov in dobrih prevodov.

Najpripravejši čas za to je prvi tečaj zadnjega leta, da se na tak način poglobi razumevanje jugoslovanskega slovnega, ki ga je v drugem tečaju itak ponavljati za zrelostni izpit.

Dalje pa je treba pojasniti tudi vprašanje srbohrvaščine. Učni načrt se ne ozira ne na slovnico in ne na slovnost srbohrvaško; iz tega se da sklepati, da naj ostane srbohrvaščina predmet zase. Temu pa moramo odločno oporekati.

Najidealneje bi seveda bilo, da bi bili slovenščina in srbohrvaščina združeni v eni roki: pa kaj, saj večkrat slišimo, da sta komaj dva Slovence, ki govorita čisto srbohrvaščino; vsi drugi pa le neko mešanico. Zato je tudi treba, da ostane hrvaščina kot jezik, kjer je le količinskih pogojev, v rokah rojenega Hrvata; slovnost pa se ne sme nikdar ločiti od slovenskega. Prej je mogoče deliti domovnost v zgodovino Slovencev, Hrvatov in Srbov; v kulturnem oziru pa so bili stiki ves čas tako ozki, da jih ne gre sedaj umetnim potom ločiti. Le pomislimo na mogočni vpliv Ciril-Metodovega dela, na dobo reformacije, ko je skušal Ungrad poluteraniti vse Jugoslovane, na protireformatorje, ki so ustvarili književnost v Bosni, prosvetljeno dobo, ki je vzbudila slavonsko knjigo in znova poživila srbsko književnost: vse samo sile, ki so ravno tako mogočno vplivale na slovensko književnost. Kako je mogoče tolnačiti Prešeren-Vrazovo nasprotje, a prepuščati ilirizem tovarišu Hrvatu? Ali naj mar oba učitelja ponavljata isto snov, vsak iz svojega vidika in tako sedaj raztrgata ono, kar nam je bilo skupno vključno mogočnim, a nam sovražnim političnim silam?

Jugoslovanska kulturna povestnica naj pride kot en predmet v šesti in sedmi razred naših gimnazij (na drugih šolah sorazmerno) s štirimi tedenskimi urami, da bo mogoče najvažnejša dela tudi v šoli obravnavati. Učna uprava naj skrbi za dobre in bogate čitanke, potem pa za cenene izdaje naših najboljših del. Učitelji slovenščine se bodo gotovo z veseljem lotili študija srbohrvaške književnosti, pa tudi svetovne literature, saj se

bodo zavedali, da uče nekaj celotnega in ne samo nekaj ozko omejenega, kar bi bila slovenščina po predloženem učnem načrtu. Učni načrt naj nam poda potrebna navodila in naj nam odmeri zadostno številno ur.

V Srbiji in pri nas.

V predzadnji številki »Učit. Tovarisa« smo čitali, na kaj se vse ozira srbska naučna uprava pri podelitvi raznih učiteljskih mest. Prošilec mora odgovoriti na 20 vprašanj. Znano je, da se vrlo upošteva tam delo na književnem polju in kulturno delo izven šole. Kako pa pri nas? Pri nas pa v prvi vrsti protekcija in sorodstvo. Naš višji šolski svet se na kako izvenšolsko delo jako malo ali pa celo nič ne ozira. Ne razume tega, da je učitelj ki je vaju izvenšolskega, kulturnega dela, ki posveča ves svoj prosti čas svetemu narodu, tudi v šoli delaven in marljiv. Ljubši mu je učitelj, ki hodi samo radi tega v šolo, da potegne prvega svojega plačo, ljubši oni, ki misli le na posteljo in svoj želodec. Gospodje! Kdor ni dela vaju zunaj šole, ta tudi v šoli ne dela ali kdor se boji izvenšolskega dela, temu tudi šola ne diši.

Ako pa pridemo tako daleč, da se bodo zapostavljali naši najboljši tovariši, tovariši, ki delujejo že leta in leta, nekateri celo svoje življenje za blagor, napredek in procvit naroda, potem žalostna nam inajka! Potem se bo pač vsakdo stokrat premislil posvečati svoj prosti čas izvenšolskemu delu. Učitelj ne sme biti samo učitelj in vzgojitelj mladine, ampak tudi naroda. Le takega si predstavljamo za pravega in zavednega slovenskega učitelja. Mnogokrat se sliši, da nima vsak talenta in veselja za izvenšolsko delo. Nerazumljivo pa nam postane potem vprašanje, kako naj imajo dotični zmožnost in veselje za uspešno delo v šoli. Zato pravimo in to je naša trdna prepričanje, da se le temuhom ne ljubi delati naj si bo potem že v šoli ali izven šole.

Take parasite, ki hočejo delavnim in zmožnim učiteljem odjedati boljše mesta, moramo imeti stalno v evidenci, in dolžnost je naše organizacije, da posveča v tej smeri največjo pazljivost in pozornost. To je korupcija, proti kateri se mora boriti organizacija z vsemi sredstvi. To je v prvi vrsti nujno in potrebno, potem pride še drugo.

Srbsko učiteljstvo je vzgojilo svoj narod tako v šoli, kakor izven šole. To delo srbskega učitelja je prineslo srbskemu narodu svetovno slavo in svobodo, ovenčano z uspehi, kakršnih ne pozna svetovna zgodovina. To pa zna in ve ceniti srbska naučna uprava.

Sramotno je tudi za naš stan, da hočejo nekateri neznajčežji odjedati razna učiteljska, zlasti pa nadučiteljska mesta na ta način, da se vrinejo na kako šolo, na kateri deluje kak tovariš celo vrsto let in o katerem se ve, da radi tega reflektira na ono mesto. Ker je mogoče nekoliko starejši, pa si misli: Jaz sem starejši, vpoštevati me bodo morali.

Takih slučajev je v zadnjem času več in nas le veseli, da se višji šolski svet ni vsedel povsod na te limanice.

Učiteljski zastopniki bodo morali izvajati strogo kontrolo, ako hočemo, da se našega učiteljstva ne polasti letargija in mlačnost. Zahtevamo na vodilnih mestih delavnih in miselnih tovarišev, ne pa zaspancev. To mora imeti pred očmi tudi najvišja šolska oblast v deželi, zavedajoč se važnosti vsestranskega delavnega učiteljstva za osvoboditev naše neodrešene domovine.

Le v tej smeri leži spas in bodočnost našega stanu in našega naroda. I. J.

ZIHER:

Iz življenja upokojenega učitelja.

Bil je sin vdove in pet let star, ko mu je umrl oče. S pomočjo blagih dobrotnikov, se mu je posrečilo dovršiti spodnjo realno in učiteljsko v Mariboru. Navdušen in vesel je vstopil v učiteljski stan. Učiteljval je nad 44 let, od teh 41 na eni in isti šoli. Deloval je uspešno. Njegov šolski vrt, da si neugodno ležeč, je bil izboren; radi so ga prišli ogledovat tovariši, a tudi lajki. Okoli šolskega poslopja je nasadil sadna drevesa, zid so kinčale marelice in vinska trta. Tovarišem je dal cepike žlahtnih dreves in sadik raznega grmičja brezplačno, ravnotako sadna drevesca iz šole izstopivšim učencem v spomin, nad tisoč dreves pa revnim posestnikom. Podarjeni so mu radi pripovedovali po mnogih letih, da jim rode drevesa krasen sad, katerega prodajajo po lepi ceni. Učence je poučeval v cepljenju

dreves in trti; dečki, ki so se naučili, so hodili cepiti trte v sosedne kraje ter siza-sluzili lep denar. Ednajst pisemenih polhval in priznanj je dobil za to delovanje od šolskih oblastni. Da si službojoč v najdražjem kraju celega okraja, je bil upokojen po 3. plači razredu, kajti nadzornik-renegat mu ni bil naklonjen zaradi njegove narodnosti in pa zaradi njegovega neupogljivega filnika. Imel je sedem otrok. Kdor pozna 3. plačilni razred, si lahko predloči, kako težka je bila »stanu primerna« vzgoja in šolanje in to tembolj, ker ni imel nobenega privatnega premoženja. — Pa vzgojil jih je vendar in kakor še sedaj rad s ponosom naglašja, vzgojil jih je v narodnem duhu torej za narod in za državo. Ko pa je začel slabeti, šel je v pokoj. Pokojnino je dobil nakazano iz Gradca 295 K mesečno, katero je pozneje višji šolski svet v Ljubljani zvišal na 425 K. Draginskih doklad ima 300 K, toraj skupaj 725 K, čitaj: sedemsto pedeset dvajset kron! Star je čez 70 let, žena precej nad 60; potrebujejo slabotnežinid streljivo. Streljivo, mora dobiti razven plače tudi jesti in to pri tej grozni dragini! Obleka gre h koncu in obutev je raztrgana. Pomislite, ljudje božji, na kak način si bode ta reveža to nabavila.

Bolezen potrkla tudi zelo rada pri starih ljudeh, pa zdravnik je za upokojenca predlagal ravnotako zdravlila. Zdravilo proti pljučnemu kataru, ki je stalo pred 6imi leti nekaj žez eno krono, stane sedaj 16 K 80 vin. Bivši dež. šol. nadzornik Linhard je nekaj nahlrnil bolehavega učitelja, ki ga je prosil, da bi mu posredoval za denarno podporo: »Ein Landelrer braucht keinen Arzt und keine Apotheke, er soll sich mit Hausmitteln behelfen.« — Potožil se mi je tovariš, da ima bolane oči. Svetovali smo mu, naj gre v Ljubljano k specialistu. Z mesečnimi 700 K si tega ne more privoščiti in če tudi mora oslepeti. Na mesec marec se je ta družinica veselila, ker bilo je čitati, da bodo draginske doklade zvišane tudi upokojencem. Sklenila je, da si bode s priboljškom nabavila podplate za slabo obuvalo. Pa kako žalostno presenečenje! Prišla je nakaznica glaseča se samo na 701 K, 24 K se je odtgnilo kot dohodninski davek. Rekel mi je dotičnik ves potrt, da si želi samo še skorajšnje smrti. Znanje so mi tudi druge obitelji učit. upokojencev, ki v pravem pomenu besede stradajo in zmrujejo. Ako primerjamo draginske doklade železničarjev in orožnikov z onimi učiteljev upokojencev, se nam lasje ježijo. Prvi imajo 800 do 1500 K mesečnih doklad, zadnji pa 300 K. Pa kaj hočejo? Štrikati ne morejo, a država jih spleh ne potrebuje! Upokojenim učiteljem se godi kakor prevžitkarjem, kateri imajo nehvaležne naslednike.

Vsak stan deluje, da se preživi. Obrtniki in trgovci morajo gledati, da si kaj prigospodarijo za starost. Vsak stan ima dolžnosti napram državi. Kakor posameznik ne more več delati, gre v pokoj. Država in narod nimata več pozneje od njega koristi za občni blagor. Drugače pa je pri učitelstvu! Učitelj, ki je uspešno deloval več desetletij, ni koristil državi in narodu samo za čas svojega službovanja! Še po njegove smrti govori ljudstvo o njem in pripoveduje, česa se je pri njem naučilo in za kaj mu je hvaležno. In to velja za vse učitelje, torej ne samo osnovnih, ampak tudi srednjih, visokih in drugih šol. In ti, ki so vse svoje moči izčrpali za narod in državo, morajo kot upokojenci trpeti pomanjkanje! Po smrti takih revežev se čita med drugim v časopisih, da je N. N. dolgo let poučeval z najboljšimi uspehi in da je s tolikimi leti šel v »zaslužni« pokoj. V zaslužni pokoj? Ali je zaslužil tak pokoj, da je moral radi pomanjkanja v prezgodnji grob? Jugoslovija! Tudi učitelji-vkopojeanci so pomagali tebe graditi! Usmili se jih, bodi jim pravica, olajšaj jim zadnje dneve njihovega življenja!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

+ Razglas. Po sklepu upravnega odbora Zaveze z dne 1. aprila t. l. se bo vršilo letošnje zborovanje Zavezine delegacije v prvi polovici meseca septembra v Celju. Okrajna učiteljska društva morajo že sedaj skrbeti, da izvolijo za to zborovanje svoje delegate. (Po § 7. lit. e.) odpošlje vsak Zavezin član (§ 4.) na Zavezino delegacijsko zborovanje vse predseidnike, odnosno od teh določene namestnike, vsem posameznim deželnim organizacijam (zvezam) včlanjenim društev. Vrhutega izvoli vsako teh društev do 50 članov po 1 delegatu, s 50 do 100 članov po 2 delegatu, s 100 do 200 članov po 3 delegate itd. Vsakemu delegatu se izvoli namestnik. Vsak delegat je dolžan

udeležiti se delegacijskega zborovanja. Zgoraj imenovan § 4. se glasi: »Zavezni lahko pristopijo vse deželne zveze učiteljskih društev; kjer takih zvez ni, pa učiteljska društva«.

Tovariše predseidnike Zavezinih društev prosimo, da postavijo na dnevni red prihodnjega društvenega zborovanja volitev delegatov, izvoljene delegate prijavite takoj vodstvu Zaveze.

Obenem pozivljamo vse svoje članstvo, da ob pravem času prijavijo predloge in nasvete za delegacijsko zborovanje, da se morejo odseki posvetovati o njih in izdelati svoje poročilo.

To bo zadnje Zavezino zborovanje. Ta dan bo položila račun o svojem 33 letnem delovanju. Zato pričakujemo, da temu važnemu in pomembnemu zborovanju ne bodo prisostvovali le delegati, temveč da pohiti tiste dni v Celje mnogi učiteljstva iz vseh pokrajin Slovenije!

Vodstvo Zaveze:

Blagajnik: Predsednik: Tajnik:
Fr. Luznar. L. Jelenec. Vil. Rus.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za kranski šolski okraj zboruje dne 2. maja popoldne ob eni uri v Kranju v ljudskošolskem poslopju z naslednjim dnevnim redom: 1. Predsednikov pozdrav. 2. Tajnikovo poročilo. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Volitev odbora, pregledovalcev računov in delegatov za Zavezino zborovanje. 4. Slučajnosti. — Popoldne ob treh je skupna pevška vaja okrajnega učiteljskega in kranskim čitalniškim pevskim zborom. Pevke in pevci naj prinesejo note s seboj. Kdor ni navzoč pri tej generalni pevski vaji, ne more sodelovati pri določenih koncertih.

+ Izredni občni zbor Učiteljskega društva za kranski šolski okraj se je vršil ob številni udeležbi dne 20. marca v Kranju. Ker je bilo vabljeno na ta dan vse učiteljstvo okraja, se je udeležilo zborovanja tudi več članov Slomškove Zveze.

Predsednik Fr. Luznar naglašja v pozdravnem govoru, da je to zadnji poizkus zbližanja učiteljstva v enofno stanovsko organizacijo od strani Zavezinega članstva.

O Uniji poroča podrobneje društveni tajnik V. Rus. S člani Slomškove zveze se je vnela po tem poročilu mestoma prav živahna debata. — Tovariš P. Lavrič (član Sl. Zv.) pravi, da se je Slomškova Zveza pogojno že izjavila za Unijo in da je tudi protestirala proti napadom, ki so izšli v »Domoljubu«. V »Slovencu« napadajo drugi in ne učiteljstvo. Želi, da bi bila tudi polemika pisava v Učiteljskem Tovaršu drugačna, ker le tako pridemo do ujedenja. — Tovarišica gospa Groznik-Pragerjeva je mnenja, da naj se vpoštevajo v skupni organizaciji vsi nazori, podcenjevati se naspotnika ne sme. Vseh dolžnost je, da se vpišemo v Unijo. — Tovariš J. Lapajne izjavlja, da je vseh nas v šoli isto delo, a krušno vprašanje je tudi skupno, najsi že pripadamo zunaj organizacije kateremukoli političnemu naziranju. Vse to dosežemo samo v Uniji, zato naj se Slomškova zveza tudi kot kulturno politično društvo ne vzdrži. — Društveni predsednik razjasni nekatere dvome, ki so nastali med debato. — Poročevalec V. Rus poudarja, da so smernice pravilom Unije že začrtane v Gangloven poročilu z zadnjega delegacijskega zborovanja. V enotni organizaciji se bodo reševala predvsem pravna in gmotna stanovska vprašanja, v katerih imamo vsi iste zahteve; zakaj politično naziranje ostane zunaj te nove edinstvene organizacije. Sklepno se sprejme soglasno in z odobravanjem poročevalčev predlog, da naj Učiteljski Tovariš do kongresa ne odgovarja na morebitne napade, pač pa naj jih zabeleži brez komentarja in brez protinapadov.

Obširno predavanje tovariša L. Kernea z naslovom »Misli in človek« je bilo krasno in ves čas izredno zanimivo, za kar je žel predavatelj vsestransko pohvalo in priznanje. Predsednikov predlog, da naj se objavi referat v Popotniku, je bil sprejet s pritrditvijo.

Pri slučajnostih se oglasi tovariš J. Lapajne in razpravlja o kaznih šolskih zamud. Želi, da se kaznjenci rubijo po uradnih osebah in ne od občine, ker bi imela šola na ta način pri ljudstvu več ugleda. Navzoča zastopnika učiteljstva v okrajnem šolskem svetu pojasnita, kako se tam določujejo kazni za neopravičene šolske zamude.

Popoldne se je vršila v čitalniških prostorih prva skupna pevška vaja za koncert, ki se priredi tekom pomladi v raznih krajih na korist Učiteljskemu konviktu.

+ Učiteljsko društvo za marenberški okraj zboruje dne 22. t. m. ob pol desetih v Vuhredu. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Predavanje dr. Pivka iz Maribora. 4. Slučajnosti. K polnoštevilni udeležbi vabi Mirko Lešnik, t. č. predsednik.

+ Zveza slov. učiteljev in učiteljic na bivšem Stajerskem je na svoji na

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtak pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 40— K
pol leta 20— "
četrt leta 10— "
posamezna številka po 80 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznaki je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznaki sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Učiteljski kongres v Beogradu določen za 18. julij!

Vodstvo Zaveze je prejelo iz Beograda to-le brzojavko: Kongres učiteljstva odložen za 18. julij. To je skrajni rok. Odlaganja ne more više biti. Predsednik: Dim. Sokolović.

Učiteljsko združenje v Beogradu je bilo prvotno sklenilo, da se vrši kongres dne 23. maja t. l. na binkočno nedeljo. Toda v tem času bi se moglo le majhno število učiteljstva iz daljnih pokrajin naše kraljevine udeležiti kongresa. Zato so vse organizacije posredovale, da se kongres preloži, kar se je tudi zgodilo.

Kongres se bo torej nepreklicno vršil dne 18. julija 1920. Na nas je sedaj, tovariši in tovarišice, da bo udeležba iz Slovenije kar najmnogobrojnejša. Agitacija za to se mora takoj pričeti. Okrajna učiteljska društva naj skličejo čimprej društvena zborovanja, na katerih naj se posvetujejo, kako omogočiti častno udeležbo. Vsako društvo mora biti dobro zastopano one dni v Beogradu! Tudi vodstvo Zaveze bo delovalo na to, da preskrbi udeležnikom če ne brezplačno, pa vsaj znižano vožnjo po železnicah in ceno prenočišča v Beogradu.

Tovariši, tovarišice, takoj na delo, na marljivo delo!

Vodstvo Zaveze:

Blagajnik: Predsednik: Tajnik:
Fr. Luznar. L. Jelenc. Vil. Rus.

Nove gmotne zahteve javnih nameščencev.

Dne 16. aprila se je vršil ob 8. zvečer v veliki dvorani „Uniona“ shod javnih nameščencev v zadevi gmotnega položaja in nove regulacije prejemkov. Dvorana je bila nabito polna, shoda se je udeležilo tudi učiteljstvo ljubljansko in bližnje okolice skoro polnoštevilno. Govorniki: gg. Lilleg, Vojska, Reisner, Urbančič, Tavčar so z ostrimi besedami bičali vlado, ki ne stori ničesar proti vedno naraščajoči draginji. Javni nameščenci so tako prisiljeni staviti zopet nove zahteve: in sicer naj se novemberske plače lanskega leta v kronah stavijo al pari z dinarji.

Zahteve organizacije javnih nameščencev, ki se jih je stavilo vladi, so sledeče:

1. Vsak javni uslužbenec ima z veljavnostjo od 1. aprila prejemati najmanj službene prejemke v izmeri današnjim draginjskim razmeram odgovarjajočega ekstenzija minima. Priznavamo upravičene razmere diferenciranja službenih prejemkov po kvalificirani strokovni službi in službeni dobi.

2. Zahtevamo odmero službenih prejemkov na podlagi razmerja, kakor je bilo 1. novembra.

3. Zahtevamo, da se prejemki od 1. aprila določijo v razmerju 4:1 K prejemkom od 1. novembra 1919.

4. Zahtevamo, da se upokojevcem prizna pravica do polnih pokojninskih prejemkov neglede na to, ali imajo privatni zaslužek ali ne.

5. Zahtevamo, da dobi vsak upokojenec pokojnino v enaki odstotni meri od sedanjih prejemkov aktivnega uslužbenca njegovega čina, kakor je to bilo pred nastopom draginjske doklade.

6. Zahtevamo, da se vsem našim zahtevam čimprej ugoti, najkasneje pa do 15. maja t. l.

7. Zahtevamo enkratni nabavni prispevek, in sicer za neoženjene oziroma ne-omozene 2000 K, za rodbine pa 4000 K.

Ker ima učiteljstvo že dinarske plače, je podal v imenu „Zaveze jugoslovanskega učiteljstva“, ki je celotno včlanjeno v osrednji organizaciji javnih nameščencev, predsednik tovariš Jelenc nastopno

izjavo:

Učiteljstvo, organizirano v „Zavezi jugoslovanskega učiteljstva“ v Ljubljani, se solidarno pridružuje izjavam ostalega državnega uradništva in izjavlja:

1. da vztraja na svoji načelni zahtevi, da se uvrsti v pragmatiko ostalega državnega uradništva z analogno t. j. dovršeno srednjošolsko izobrazbo;

2. da zahteva, dokler se to parlamentarnim putem ne izvede, povišek k dose- danjem prejemkom v obliki draginjskih doklad, s katerimi se popolnoma zjednači z vsakokratnimi prejemki ostalega državnega uradništva z isto izobrazbo, isto službeno dobo in istim številom družinskih članov;

3. za meščansko-šolsko in strokovno učiteljstvo je računati prejemke za en činovni razred višje;

čajem, ki nam lahko služijo za merilo komponistovih zmožnosti.

Modern kvartet zahteva od proizvajalcev veliko tehnično potenco in absolutno razumevanje skladbe. Vsak mora biti popolnoma samostojen umetnik, ki je zmožen brez dirigenta pravilno tolmačiti intencije skladateljeve. To moramo imeti pred očmi, ako hočemo primerno oceniti delo g. primarija in ostalih članov kvarteta. Najbolj pa moramo biti hvaležni g. Ziki za inicijativo, da je oživel zopet komorno glasbo, ki je s Talichom menda popolnoma izgubila iz naše koncertne dvorane.

Od obeh kvartetov vzporeda je najboljši Dvořakov F-dur kvartet, ki ga prištevamo med najpopolnejša dela kvartetne literature. Posebno prvi stavek je radi svoje tematike in polifonije pravi bisser. Čajkovskega kvartet je, akoravno tudi prvovrsten, vendar bolj mehke in ne tako karakterističen kakor Dvořakov. In terpretirana sta bila oba izborna. Malo medel se mi je zdel prvi stavek D-dur in Finale F-dur kvarteta. Ostali stavki so bili jako dobro proizvajani — naravnost

4. Sorazmerno z vsakovrstnimi poviški aktivnega učiteljstva se imajo zvišati prejemki tudi upokojevcem.

Vladi se je stavil termin do 15. maja. Povišek naj se uveljavi od 1. aprila nadalje.

L. JELENC:

Jezijo se . . .

Odbor Slomškove zveze je objavil v svojem glasilu „Slovencu“ dolgovestno poslanico vsem podružnicam in okrajnim učiteljskim društvom v Sloveniji. Na široko so vrgli svoje mreže in nadejajo se bogatega lova. V naše strnjene vrste so posegli in kal razdora hočejo vreči med nas. Naša okrajna učiteljska društva so zavedna dovolj, da vedo sama brez pomoči odbora Slomškove zveze najti pravo pot in ukreniti ono, kar ima biti v korist in blaginjo učiteljskemu stanu in napredku šole.

Ker pa odbor Slomškove zveze v političnem svojem glasilu objavlja stvari, ki ne odgovarjajo resnici in v svoji neorientiranosti potvarja dejstva, hočem razmere med našo Zavezo in Slomškovo zvezo pojasniti v kratkih besedah.

Torej učiteljski svet! Tu se je ustanovil, da bi na skupnih sestankih razpravljali o obče učiteljskih vprašanjih. Bili smo mnemja, da je to mogoče. Toda komaj smo imeli dve seji, smo se že uverili, da člani učiteljskega sveta, ki jih je Slomškova zveza poslala v ta odbor, deloma ne smatrajo te institucije za resno, deloma pa hočejo porabiti te sestance v to, da se točno informirajo o vseh naših namerah, ukrepih in sklepih, skratka, da bi bili informirani o vsem našem delovanju in nas tako lažje posnemali, saj itak hodijo v vsem svojem delovanju za nami in nas posnemajo. Sklepov, ki so se storili na teh dveh sejah učiteljskega sveta, se niso držali, in so v nasprotnem smislu za hrbtom istega pošiljali vloge na po-verjeništvu za uk in bogočastje. Tajnik, ki je bil vzet iz njih srede, ni spisal nobenega zapisnika in rekel predsedniku, ki ga je zahteval od njega, da je pač nekaj sestavil, pa vrgel vse skupaj v peč. Videli smo in spoznali, da smo se prenačili z ustanovitvijo učiteljskega sveta, ki se ni bil ustanovil na pobudo Slomškove zveze,

kar napak trdi odbor: misel je bila izšla iz upravnega odbora naše Zaveze. To omenim samo mimogrede.

Odbor Slomškove zveze je posebno ponosen in polaga veliko važnost na resolucijo, ki so jo sprejele podružnice Slomškove zveze in nekatera naša okrajna učiteljska društva, na resolucijo, ki govori in z veliko vneto nagovarja na ustanovitev skupnega stanovskega učiteljskega združenja v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Meni pa se vidijo te resolucije čisto nepotrebne. Že takrat, ko so jih z velikim navdušenjem sprejemali na zborovanjih je bila ustanovitev naše stanovske osrednje organizacije gotova stvar. Združenje je že tako rekoč ustanovljeno. Gre samo za čas, kdaj se to javno na slavnostnem zborovanju izreče, ali dne 23. maja t. l. kakor žele naši tovariši v Beogradu, ali kakor zahtevajo druge organizacije v mesecu juliju ali avgustu zavoljo lažje in večje udeležbe od naše strani.* Res je pa tudi, da Slomškova zveza kot taka ne more vstopiti v združenje in to iz enostavnega vzroka, ker so podlaga snujoči se organizacije okrajna učiteljska društva in ne učiteljske zveze. Tisti člani Slomškove zveze, ki bodo hoteli biti člani našega stanovskega združenja, bodo morali pristopiti k okrajnim učiteljskim društvom, v nasprotnem slučaju bodo ostali izven združenja. Nikakor se pa s tem ustanovitev ne prepreči, kakor mislijo nekateri naši tovariši. Dalje se pritožuje odbor Slomškove zveze nad tem, da nismo hoteli poslati zastopnikov, s katerim bi bilo možno sestaviti pogoje za ustanovitev strokovne organizacije. Čemu sestavljati pogoje za ustanovitev korporacije, ki je že ustanovljena? Saj so se obrnili preko Zaveze v Beograd po informacije. Drugačnih navodil pa jim tudi beograjski tovariši ne morejo dati, nego sem jih napisal v gornjih vrsticah. Torej v okrajna učiteljska društva!

Odbor Slomškove zveze menda res misli, da je v svoji poslanici napisal zgodovino ustanavljanja naše osrednje orga-

* Kakor je razvidno iz brzojavke, priobčene v današnji številki našega lista, se vrši učiteljski kongres v Beogradu definitivno dne 18. julija t. l. Opom. ured.

LISTEK.

I. komorni večer godalnega kvarteta Zika.

(R. Zika: I. gosli, K. Sancin: II. gosli, L. Černv: viola, I. Zika: čelo; s sodelovanjem prof. J. Ravnika: klavir.)

Komorna glasba spada med najlepše, kar nam nudi instrumentalna glasba. Prvotno je služila le za domačo zabavo skladateljev ali pa se je proizvajala v ožjem krogu ljubiteljev glasbe. Od števila proizvajalcev je bila odvisna navadno tudi skladba sama, tako da je potreba pravzaprav povzročila pester zasedbe, ki jih nahajamo v tej vrsti glasbe (kvartet, trio itd. itd.) Najbolj se je priljubil godalni kvartet in to kot najpopolnejši zastopnik komorne glasbe. Udomačil se je poлагoma na vseh koncertnih odrih: s tem je sicer pridobil na ugledu, izgubil pa na čaru intimnosti, ki ga je imel prej. Iz dvodelne pesmi in skromne sonate so postali kvarteti mogočne skladbe s sinfoničnimi zna-

mojstersko pa Andante (D-dur) in Lento (F-dur), ki so se odlikovali posebno po finem niansiranju in preciznem igranju. Majhen nedostatek je bil v tem, da ni bilo popolnega ravnotežja med I. violino in čelom na eni in med II. violino in violo na drugi strani. (Ton drugih dveh je bil polnejši.) Na kvar tonu je bila tu pa tam uporaba umetnih potez loka: *piccata* (*sautillé*) in neke vrste *picchiet-tatu*. V kvartetu, pri tem majhnem številu sodelujočih, se morajo rabiti kolikor mogoče zvočne poteze. *Sautillé* ne bi smel biti tako sekan in suh, ampak sočnejši. Ker so ga mestoma vsi štirje enakega uporabljali, mislim, da je bilo namenoma. To je dalo tudi Finalu Dvořakovega kvarteta premalo moči, ki je bil drugače kot celota brilantno proizvajan.

Izborna je bila prednašana tudi Sindingova Serenada za 2 gosli (R. Zika, Sancin) in klavir (prof. Ravnik). Kakor lep, ne vsiljiv glas čela, se je vpeljal med kontrapunktirajoča glasova violin, klavirski part. Občudovati sem moral nepri-silleno, tematično in tehnično dovršeno igranje g. prof. Ravnika. Noben motiv

tudi naimaniši ni ostal zanemaren in vendar ni bil klavir nikjer vsiljiv, tudi ne preglasen, kakor se to večkrat dogaja.

Uspeh večera je bil popoln, tako, da je moral kvartet vsled zaslužnega, ne nehajočega aplavza dodati še eno skladbo. Občinstvo je tudi razumelo pomen komorne večera, zato ga je posetilo v nenavadno velikem številu. (Želeli bi, da bi se prihodnji, ki bo kakor upamo kmalu sledil prvemu, ne vršil več v dvorani Nar. doma. Ako mora že slavna poštna uprava, rekvirirati Filharmonično dvorano za starega avstrijskega šimela — saj ni menda razen starih recepisov nič pametnega tam spravljene — bi bilo umestneje, da bi se vršil koncert v Unijonski dvorani. Dvorana Nar. doma je premalo akustična in oder, ki tam stoji, več škodi kakor koristi, ker li odzame resonanco zadnje stene in stroga nad njim.)

Ado Gg.

Vsak Jugoslovan mora biti član „Jugoslovanske Matice!“